

УДК 94 (477)-8 (Подолінський) «19 ст.»

С. П. Маслюченко

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

СЕРГІЙ ПОДОЛІНСЬКИЙ І УКРАЇНСЬКЕ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Розглядається діяльність Сергія Подолінського в середовищі українських інтелектуалів.

Ключові слова: інтелектуал, С. Подолінський, М. Зібер, М. Драгоманов, М. Бучинський, М. Павлик, О. Терлецький.

Рассматривается деятельность Сергея Подолинского в среде украинских интеллектуалов.

Ключевые слова: интеллектуал, С. Подолинский, Н. Зибер, М. Драгоманов, М. Бучинский, М. Павлик, О. Терлецкий.

Sergey Podolinskiy is examined in the environment of the Ukrainian intellectual persons

Key words: intellectual, S. Podolinskiy, N. Ziber, M. Dragomanov, M. Buchinskiy, M. Pavlyk, O. Terleckiy.

Сергій Подолінський входить до числа тих українських національних діячів, що мало прожили, але багато зробили. Український діяч був дуже освіченою людиною, про що говорять його праці в різних наукових напрямках. Його оригінальні ідеї з соціогієни, поєднання соціальних і природничих наук, екології людини були революційними для свого часу, вони збагатили українську та світову наукову думку. Діяльність Сергія Подолінського була багатою, а коло його оточення багатоманітним та різноплановим.

Вивчення біографії, діяльності, поглядів Сергія Подолінського має свою історію. Варто лише згадати численні розвідки В. Жученка, С. Злупка, Л. Корнійчук, М. Рудька, А. Пашука, Р. Сербина, Т. Слюдикової, В. Чеснакова [2–5, 11–15, 18, 19]. Але комплексного підходу до тематики взаємовідносин Сергія Подолінського та українського інтелектуального середовища у науковій літературі немає. Вирішення цієї наукової проблеми допоможе нам краще зрозуміти взаємовідносини, що мали місце серед лідерів українського національного відродження, пізнати всю неоднорідність та різноманітність думок та ідеологічних позицій серед тогочасної української інтелектуальної еліти.

Походив Сергій Подолінський із заможної та знатної родини. Його найближчі родичі належали до обрусілого татарського роду князів Кудашевих, французьких графів Швазель-Гуфф'є, російських дво-

рян [13, С. 43–45, 319–321]. До його оточення входили представники різних інтелектуальних, світоглядних, матеріальних, духовних, етнічних, політичних груп. У даному дослідженні автор намагався простежити контакти, рівень спілкування та співробітництва, місце Сергія Подолинського в українському інтелектуальному середовищі кінця 1860 рр. – початку 1880 рр. Хронологічні рамки дослідження визначені від початку навчання у Київському університеті та до часу, коли через хворобу український діяч відійшов від справ.

Інтелектуалами автор вважає представників суспільства, що активно займаються культурологічними питаннями, це творчі персони, мислителі. В літературі прийнято розрізняти поняття «інтелектуал» та «інтелігент», але останнім часом йде процес зближення цих понять. У даній статті автор вживатиме поняття «інтелектуали» не стільки в розумінні людей, що займаються не стільки розумовою працею у сфері культури, мистецтва та науки, а скоріше для визначення творчих персон, що займаються продукуванням нових ідей, передових аналітиків. Активна розумова діяльність, продукування нових ідей та самоосвіта, патріотизм, творчий пошук, прагнення свободи, критичність до влади, вірність своїм думкам – це, на думку автора, критерії з визначення інтелектуалів.

Українське інтелектуальне середовище для автора уявляється як коло представників, що ідентифікували себе з українським соціумом. Етнічне походження не бралось автором до уваги, адже патріотами українського народу часто ставали діячі, що належали до іншого етносу, та й сам Сергій Подолинський був не українцем за етнічним походженням [9, с. 172].

У рамках дослідження особливу увагу автор звернув на взаємини Сергія Подолинського з видатними діячами українського національного відродження Миколою Зібром, Михайлом Драгомановим, Михайлом Павликом, Остапом Терлецьким, Мелітоном Бучинським. З цими діячами українській мислителю мав найтісніші дружні контакти, багато співпрацював.

Під час навчання у Київському університеті (1867–1871 рр.) найбільшим другом Сергія Подолинського був Микола Зібер – економіст, марксист, статистик. Микола Зібер походив із родини німецьких колоністів, родини освіченої, і тому успадкував від батька-німця ретельність і охайність у праці, а від матері-українки – потяг до українського, незламність характеру і спостережливість [16, С. 79].

У часи студентства Сергія Подолинського його товариш уже обіймав посаду професора Київського університету, вважався дуже перспективним вченим, але між ними не було великої різниці у віці, і тому діячі швидко знайшли спільну мову та стали приятелювати. Їх дружба ґрунтувалася на спільності багатьох аспектів їх світогля-

ду, тому можна вважати Миколу Зібера одним із головних дієвих осіб кола спілкування Сергія Подолинського у період його навчання у Київському університеті. Микола Зібер був популярним викладачем серед студентів і так познайомився із Сергієм Подолинським. Власне Зібер став для Подолинського першовідкривачем робіт Карла Маркса, вчителем і наставником. Сергій Подолинський став одним з найактивніших членів гуртка Миколи Зібера, де викладалося економічне вчення Карла Маркса. На засіданнях гуртка вивчались «Капітал», «Маніфест комуністичної партії», «Стан робітничого класу в Англії» та інші твори Карла Маркса та Фрідріха Енгельса [6, с. 24].

Сергій Подолинський був вправним учнем і своїми думками та спостереженнями сприяв розвитку Миколи Зібера як науковця та громадського діяча [16, с. 84]. Ще більшого впливу один на одного діячі мали після закінчення Сергієм Подолинським Київського університету та виїзду молодих громадських діячів за кордон у 1872 р. – Подолинського формально на лікування, Зібера у наукове відрядження [13, с. 51]. Хоча, перебуваючи за кордоном, Сергій Подолинський та Микола Зібер роз'їхалися по різних місцях, вони ще мали контакти та співпрацювали разом [13, С. 276, 304].

Будучи студентом Київського університету, Сергій Подолинський активно займався громадською роботою, саме тоді він познайомився з багатьма діячами, що були або стали лідерами різноманітних суспільно-політичних та ідейних течій. І хоча українофільська діяльність для нього ще не стала першочерговою, слід сказати, що діяч у період навчання в університеті познайомився з лідерами Київської Громади Володимиром Антоновичем, Михайлом Драгомановим, Олександром Русовим та іншими.

Про відносини між Володимиром Антоновичем і Олександром Русовим із Сергієм Подолинським відомо мало, окрім того, що під час першого виїзду за кордон Зібер та Подолинський мали рекомендаційні листи від них [1, с. 13]. Відомо, що Сергій Подолинський цікавився історичними працями Володимира Антоновича. У листі до Петра Лаврова він звертається із проханням вислати йому номери університетських вістей, що містять матеріали Антоновича [13, с. 282]. Сергій Подолинський був добре обізнаний з роботами Володимира Антоновича, зокрема такою, як «Ремесла і фабрики на Україні», і використовував їх у своїх дослідженнях [13, с. 282].

Що стосується співпраці та інших форм відносин з Олександром Русовим, то на сьогодні ми не маємо жодного підтвердження їх активної співпраці. У жодному з відомих листів немає згадок про Русова. Однак попри це можна припустити, що, хоча діячі й не мали сталих суспільно-політичних контактів, але знали про працю один одного та, принаймні, не були супротивниками.

Під час першого виїзду за кордон, наприкінці 1871 р., Сергій Подолинський познайомився з провідниками галицьких народовців В. Навроцьким, К. Сушкевичем, М. Бучинським, О. Терлецьким. З деякими «січовиками» Подолинський відразу знайшов спільну мову та співпрацював з ними. Остап Терлецький згодом став прибічником соціалістичних ідеалів, і чимала роль належить Сергію Подолинському у цій світоглядній трансформації галицького діяча. Продовжив Подолинський контактувати також з Мелітоном Бучинським. Український діяч з Наддніпрянщини встановлював контакти з галичанами, агітував їх залучатися до спільної праці. Мелітон Бучинський пропонував окремі спільні дії народників та русинів [13, с. 165, 166]. Під впливом Подолинського поширювалися та здобували підтримки соціалістичні ідеї серед галичан. Сам Бучинський, за окремою згадкою Подолинського, називав себе соціалістом [13, с. 166]. Через М. Бучинського Подолинський намагався дістати твори Шевченка для російської бібліотеки в Цюриху [8, арк. 4, 5].

Сергія Подолинського більше поєднували речі, пов'язані з громадською роботою. Він часто цікавився думками Бучинського з приводу різних проектів та програм. У листі до П. Лаврова Подолинський зауважив, що програма майбутнього журналу «Вперед» Бучинському сподобалась, хоча той і мав окремі зауваження [13, с. 165].

Бучинський більше цікавився етнографічними дослідженнями, збиранням фольклору, а питання політичні його не дуже цікавили. Це пояснює той факт, що попри добрі стосунки між Сергієм Подолинським та Мелітоном Бучинським великої співпраці на ниві політичній вони не мали.

Спільна суспільно-політична праця з Сергієм Подолинським характерна для іншого західноукраїнського діяча – Остапа Терлецького. Остап Терлецький одного року народження, що й Сергій Подолинський, він закінчив філософський факультет Львівського та юридичний Віденського університетів. Познайомилися Подолинський і Терлецький наприкінці 1871 р. та пізніше активно співпрацювали у видавничій справі. Власне Подолинський мав відношення до еволюції світогляду Терлецького в бік соціалізму. Інтерес до марксизму та соціалізму в «Січі» був викликаний виступами Миколи Зібера та Сергія Подолинського. Пізніше вплив Терлецького та Подолинського пояснювався поворотом Драгоманова до радикалізму.

У серпні 1874 р. відбувся міжнародний археологічний з'їзд, офіційно скликаний Південно-Західним відділенням Імператорського Географічного товариства, однак фактично він був організований громадівцями. На з'їзд, стараннями Подолинського та Драгоманова, приїхав Терлецький, і Подолинський намагався переконати київську та одеську Громади призначити галицького гостя редактором новоза-

планованого закордонного видання. Терлецький в той час був одним з ідейних лідерів Галичини. Виступав з позицій демократизму та критикував існуючий лад в освіті та громадському житті.

У серпні 1875 р. у Відні, у друкарні болгарина Яна Ковачева, виходять перші соціалістичні брошури Сергія Подолинського, які були написані українською мовою. Сергій Подолинський отримав редакторську допомогу від Остапа Терлецького під час видання своїх перших книжок для народу – «метеликів». Терлецький оцінив їх як оригінальні, вказав на вплив Маркса на їх зміст [12, с. 25].

У книжках започатковувалась ідея поєднання соціалістичної пропаганди без відриву її від національної специфіки та простежувалися взаємовпливи національних і соціальних факторів. Книжки були популярними серед громадськості. В Галичині їх розповсюдженням займалися Іван Франко, Анна Павлик та ін. [13, С. 70]. Там же у Відні Сергій Подолинський та Остап Терлецький домовились про видання нової української соціалістичної газети із зазначенням, що це справа майбутнього [13, с. 252, 253].

З українських діячів найбільше Сергій Подолинський співпрацював з Михайлом Драгомановим. Познайомилися вони під час навчання Сергія Андрійовича в Київському університеті. Роль Михайла Драгоманова у громадському житті та поглядах Сергія Подолинського важко переоцінити. Саме під впливом Драгоманова Подолинський перейшов до «українського проекту», став українофілом. Він досить довго підтримував зв'язок з Сергієм Подолинським та вплинув на перехід діяча з російського народницького руху до українського національного. Заслуга Драгоманова була і в тому, що він залучив Сергія до діяльності на українофільському полі. Він отримав сильного інтелектуально, дієвого, активного та амбітного союзника, який зміг зробити багато на користь становлення української соціал-демократії та ідейного збагачення українського національного руху.

Активна співпраця між Сергієм Подолинським та Михайлом Драгомановим почалася з 1873 р. Саме тоді Подолинський став одним з лідерів впередівського гуртка. Він намагався залучити Драгоманова до співпраці. Драгоманов написав реферати з нагоди шевченківських роковин [13, с. 58], вів листування з Подолинським з приводу програми для майбутнього видання «Вперед». Зауваження, які виказав Михайло Драгоманов, Сергій Андрійович вважав цілком прийнятними [8, арк. 4, 5], вони стосувалися постановки українського питання у журналі. Влітку 1873 р. Драгоманов відвідав Цюрих, де часто зустрічався з Подолинським. Зусиль Подолинського не вистачило, щоб Драгоманов залучився до співпраці у виданні «Вперед», ідейні розбіжності між Лавровим та Драгомановим стали на заваді.

З січня по серпень 1875 р. Подолинський входив до фактично-го редакторського складу «Київського телеграфу» разом із Драгомановим, Вовком та Зібером. Ця співпраця дала досвід Подолинському в редакційній справі.

Драгоманов також був у колі тих осіб, що першими отримували «метелики» Сергія Подолинського або брали участь у їх виданні. Драгоманов, зокрема, допомагав Подолинському перевидавати книжку «Про бідність» влітку 1876 р. Протягом 1877 р. Подолинський та Драгоманов продовжували активну співпрацю. Михайло Петрович доповнював працю Подолинського про хліборобство, переписав її та залучив статистичні й економічні дані про Галичину, додав історичну частину [13, с. 75]. Твір став удвічі більшим, Драгоманов його розділив на дві частини та видав у Женеві у 1877 р. по 3000 примірників кожної [13, С. 75, 397].

У 1877 р., будучи в Швейцарії, Сергій Подолинський обговорив з Драгомановим питання у справі, які йому доручила київська Громада, а саме про видання журналу «Громада» та інших публікацій. Повернувшись до Києва наприкінці вересня 1877 р., Подолинський продовжував завзято шукати гроші на видавництво та просив Драгоманова пришвидшити видання: «... люди її очікують і просять в такім вигляді, в яким вона є» [13, с. 280, 281]. Продовжував Сергій Андрійович агітацію у студентському клубі, читав реферати з українофільсько-конституційним напрямом, написані під великим впливом ідей Драгоманова.

Праця Сергія Подолинського стосовно дарвінізму та соціалізму зробила його достатньо відомим серед європейських діячів. Його праця вийшла спочатку сербською мовою, потім французькою, німецькою та українською. 31 серпня 1879 р. Едуард Берштайн писав Лаврову, що знає Подолинського, і додавав: «Я його дуже поважаю за його знаменитий ескіз на тему дарвінізму та соціалізму» [19, с. 214]. Праця була відомою серед галичан, її навіть обговорювали на львівському семінарі Охоревича, гарячі дискусії виникали протягом двох тижнів. Добре знав працю Подолинського Іван Франко, що навіть хотів продовжити його працю на новому матеріалі [7, с. 37].

Липень 1879 р. Сергій Подолинський провів у Швейцарії, де працював разом із Драгомановим та Павликом. Протягом «канікул» він готував науково-популярну книжку на соціально-економічні теми [13, с. 282]. На початку 1880 р. вона вийшла під назвою «Ремесла і фабрики на Україні», питанням її друку займався Драгоманов. Монографія містить цікаві матеріали з економічної історії України. У ній висвітлено теорію поділу праці, додаткової вартості, експлуатації робітників та переваги соціалістичної (громадської) форми власності. Також у праці відкидалося насильне нав'язування громадської влас-

ності, що показує поєднання гуманності та соціалізму в поглядах Подолинського.

Етапною не лише в революційній біографії вченого, а й у розвитку соціалістичної думки на Україні була складена Сергієм Подолинським, Михайлом Драгомановим та Михайлом Павликом «Програма». Вона була підписана 1 вересня 1880 р. та опублікована в «Громаді» № 1 за 1880 р. (число вийшло в лютому 1881 р.). Ідея соціалістичного часопису українського спрямування у Подолинського виникла вже давно, але реалізувати її вдалося тільки в 1880 р.

Драгоманов після свого виїзду за кордон за дорученням Громади заснував у Женеві друкарню для друкування вільної української преси. Громада зобов'язувалася надсилати наукові та публіцистичні матеріали. Почалося видання збірників «Громада», усього за 1878–1880 рр. їх вийшло 5 томів. Київська Громада мала намір знайти європейських інтелектуалів з життям українського народу та його прагненнями. Однак доволі скоро між Драгомановим та київською Громадою відбувся конфлікт, що позбавив Михайла Петровича матеріалів для друку та фінансування.

Володимир Антонович під час свого відрядження у 1880 р. спробував налагодити стосунки, сторони дійшли згоди у фінансових та видавничих справах, але політичні погляди, що склали основну причину розбіжностей, залишалися невирішеними. Коли Драгоманов залишився без грошей, потрібних для видавництва, Подолинський привіз йому свій проект і гроші, але висунув певні вимоги: співредакторство та визнання революційного шляху головним засобом боротьби. Драгоманов цьому дуже противився, та врешті-решт погодився [1, с. 83].

У «Програмі» визначено політичні, економічні та культурні вимоги українства: рівноправ'я чоловіків та жінок, свободи слова, друку й науки, зборів і товариств; автономія кожної громади, повна самостійність для вільної спілки громад на всій Україні; доступність засобів виробництва для товариств і громад селян та робітників; розвиток науки, доступність освіти, свобода віросповідання; скасування державного війська й утворення громадського козацтва (остання теза показує живучість «козацького міфу» навіть серед діячів 70–80-х рр.) [4, с. 187–191]. Програма також актуалізувала питання політичної самостійності, питання розірваності народу між двома державами. Наголошувалося, що український народ позбавлений політичної, економічної, культурної волі. Крім того, у «Програмі» окреслено територію, під якою її укладачі розуміють Україну: «...від верху р. Тиси в теперішнім Угорським королівстві, на заході сонця, до р. Дон на сході й Кубанську землю в теперішнім Російським царстві – від верху р. Нарєва на півночі до Чорного моря на півдні, – усю ту землю, де

гурт народу говорить українською мовою...» [4, с. 188]. Саме в цей час Подолинський фактично самостійно почав фінансувати «Громаду» і сподівався зробити її рупором власних поглядів («Програма» написана під значним впливом власне позиції Сергія Подолинського) на соціально-демократичний рух і його завдання на Україні. Подолинський був головним оборонцем радикального напряму програми [1, с. 83].

У перших номерах «Громади» широко представлені праці Сергія Андрійовича. Крім спільно підписаної «Програми» до збірки увійшли праці Сергія Подолинського про соціалізм і дарвінізм, студії про соціалістичний рух в Англії та Ірландії. У другий номер увійшли стаття про Ірландію та коротке повідомлення про соціалістичні рухи в Західній Європі [13, с. 399; 12, с. 315]. Драгоманов так згадував той період співпраці між ним та Подолинським: «Наші публічні взаємини були більш у тому, що С. Подолинський доручав мені друкувати його готові праці, котрі я мусив іноді місцями виправляти» [5, с. 53]. Отже, попри вагомую роль у самому факті виходу першого українського вільного часопису ситуація в колективі, що готував видання, була не дуже сприятлива.

З початком 1881 р. редактори розгорнули працю над наступними двома номерами журналу, але при впорядкуванні виникали проблеми та перші фінансові непорозуміння. Не було згоди між редакторами і стосовно матеріалів, що мали видаватися.

Подолинський завжди жив за рахунок батьків, він допомагав політичним емігрантам, мав багато фінансових зобов'язань. У нього не залишилося грошей, і він навіть мусив позичати їх. Оскільки він не мав можливості виконувати свої зобов'язання, від нього відвернулася більшість товаришів. Драгоманов так згадував пізніше у листі до Павлика про компроміс з Подолинським та його наслідки: «В споминах про епоху «Громади» Подолинського ми не раз не зійдемося. Та тут мені важко навіть втримати й спокійний тон, бо це одна з найдурніших епох мого життя, і, згадуючи її, я не можу не сердитися на себе, на Подолинського і на Вас (Павлик). Що я не міг радіти «Громаді» Подолинського, видно вже з того, що вона відсунула друк V тома моєї «Громади» [5, с. 53].

Через зростаючі фінансові труднощі та гнітючу родинну ситуацію погіршився стан здоров'я Сергія Подолинського, і поступово він відійшов від активної суспільно-політичної діяльності.

Отже, українські інтелектуали мали важливу роль у колі сучасників Сергія Подолинського. Формування інтелектуальних контактів Сергія Подолинського з українськими діячами відбувалося за принципом схожості ідейних позицій та впливу на український національний рух. Українські інтелектуали мали тісні контакти між собою та,

незважаючи на часті розбіжності в ідейних переконаннях, могли організуватися задля спільної справи. Сергій Подолинський протягом свого життя мав можливість спілкуватися та працювати з лідерами українського національного руху і своєю діяльністю сприяв подальшому розвитку інтелектуального потенціалу української еліти.

Бібліографічні посилання

1. *Грушевський М. С.* З починів українського соціалістичного руху: Мих. Драгоманов і женеvський соціалістичний гурток / М. С. Грушевський. – Відень, 1922.
2. *Жученко В. С.* До характеристики соціалістичних поглядів С. Подолинського / В. С. Жученко // Історія народного господарства та економічної думки Української РСР. – Вип. 6. – К., 1971.
3. *Жученко В. С.* Соціально-економічна програма революційного народництва / В. С. Жученко. – К., 1969.
4. *Злупко С. М.* Сергій Подолинський – вчений, мислитель, революціонер / С. М. Злупко. – Л., 1990.
5. *Корнійчук Л. Я.* Економічні погляди С. А. Подолинського / Л. Я. Корнійчук, І. М. Мешко. – К., 1958.
6. *Козлов Н. С.* Революционно-демократическая и философская мысль на Украине в конце XIX – начале XX в. / Н. С. Козлов. – М., 1966.
7. Листування Івана Франка та Михайла Драгоманова / редкол.: І. Вакарчук, Я. Ісаєвич (співголова) та ін. – Л., 2006.
8. Львівська національна наукова бібліотека ім. Василя Стефаника. Відділ рукописів. – Ф. М. Бучинського, спр. 121, п. 4, арк. 1–7.
9. *Маслюченко С. П.* Сергій Подолинський в культурно-науковому житті України / С. П. Маслюченко // Наддніпрянська Україна: історичні процеси, події постаті: зб. наук. пр. / ред. кол.: С. І. Світленко (відп. ред.) та ін. – Д., 2008. – Вип. 6.
10. *Маслюченко С. П.* Сергій Подолинський: етнокультурні та духовно-релігійні погляди / С. П. Маслюченко // Наддніпрянська Україна: історичні процеси, події постаті: зб. наук. пр. / ред. кол.: С. І. Світленко (відп. ред.) та ін. – Д., 2005. – Вип. 3.
11. *Пашук А. І.* Соціологічні та суспільно-політичні погляди С. А. Подолинського / А. І. Пашук. – Львів, 1965.
12. *Подолинський С. А.* Вибрані твори / Сергій Подолинський / упоряд.: Л. Я. Корнійчук. – К., 2000.
13. *Подолинський Сергій.* Листи та документи / Сергій Подолинський / упоряд.: Р. Сербин, Т. Слюдикова, Центральний державний історичний архів України, м. Київ. – К., 2002.
14. *Рудько М. П.* Видатний український революціонер-демократ і вчений / М. П. Рудько // Укр. іст. журн. – 1970. – № 7.
15. *Рудько М. П.* С. А. Подолинський у революційно-народницькому русі 70-х рр. XIX ст. / Микола Рудько // Укр. іст. журн. – 1966. – № 7.
16. *Сарбей В. Г.* Микола Зібер у контексті своєї і нинішньої епохи / В. Г. Сарбей // Укр. іст. журн. – 1995. – № 6.
17. *Сербин Роман.* Сергій Подолинський: обірвані корені української соціал-демократії / Роман Сербин // Четвертий міжнародний конгрес українців. Одеса, 26–29 серпня 1999 р. Доповіді та повідомлення. Історія. Частина I: Від давніх часів до початку XX ст. – Одеса; К.; Л., 1999.

18. Слюдикова, Т.Б. Літопис життя та діяльності С.А. Подолинського / Т.Б. Слюдикова // Архіви України. – 1999. – № 1–6.

19. Чеснаков В.С. Сергей Андреевич Подолинский, 1850–1891 / В.С. Чеснаков. – М., 2006.

Надійшла до редколегії 04.10.2011

УДК 94 (477) «18»

О.В. Дяченко

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

ДІЯЛЬНІСТЬ ОЛЕКСАНДРА КОНИСЬКОГО В НТШ

Аналізується громадська діяльність наддніпрянського народолюбця О.Я. Кониського в НТШ та його внесок у створення й реформування товариства на початковому етапі його роботи в 1870–1890-х рр.

Ключові слова: Наукове товариство ім.Т. Шевченка, націоналізм, соборність, Галичина.

Анализируется общественная деятельность надднепрянского народолюбца Александра Яковлевича Конисского в Научном обществе им.Т. Шевченко и его вклад в создание и реформирование общества на начальном этапе работы в 1870–1890-х гг.

Ключевые слова: Научное общество им.Т. Шевченко, национализм, соборность, Галиция.

Characteristics of social activity of Alexander Konisky in academic societies named T. Shevchenko and his contribution to the establishment and reform of the scientific organization in the initial phase of work in 1870–1890-s years.

Key words: Academic societies named T. Shevchenko, nationalism, collegiality, Galicia.

Наукове товариство ім.Т. Шевченка (НТШ) було засноване у Львові в грудні 1873 р. (спочатку як Літературно-наукове товариство ім.Т. Шевченка) завдяки спільним зусиллям національно свідомої інтелігенції з Наддніпрянської України та Галичини у відповідь на репресії, яким піддавалось українське друковане слово в Російській імперії. НТШ з кінця ХІХ ст. послідовно впроваджувало українську мову в наукові праці не тільки з питань українознавства, а й стислих наук, було промоутером формування наукової термінології та української наукової мови. Вчені НТШ здійснили особливий вне-